

Együttélés a menekültekkel

A budapesti köztársasági megbízott törvénysértőnek ítélte a Fővárosi Közgyűlésnek azt a határozatát, amellyel a testület ismét elvetette a kormány világhiálítási törvénytervezetét. Szentgyörgyvölgyi Péter szerint ugyanis a jegyzőkönyvekből nem világlik ki egyértelműen, hogy a Fővárosi Önkormányzat álláspontjának kialakítása előtt kikérte a kerületi önkormányzatok véleményét. A köztársasági megbízott felhívta a Fővárosi Közgyűlés figyelmét, hogy a törvénysértést december 15-ig szüntesse meg. Októberben is tovább növekedett a lakossági devizaszámlákon elhelyezett pénz összege: a hónap végén mintegy 117 milliárd forint – csaknem 1,5 milliárd dollár – volt az együttes értékük. Ez 2,5 milliárd forintos növekedés szeptember végéhez képest. Lemondott a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségében betöltött alelnöki tisztségéről és munkaviszonya megszüntetését kérte az MSZOSZ-tól Szegő Andrea, akinek alelnöki munkaviszonyát a közelmúltban állította helyre a Fővárosi Munkaügyi Bíróság. Szegő Andrea elveivel ellentétesen tartotta, hogy munka nélkül bért vegyen fel, ugyanis az MSZOSZ csak bérének kifizetéséről intézkedett, a munkaviszonya helyreállításáról nem. Szerinte az MSZOSZ megújulása csak retorikai fogás, amellyel a szakszervezeti felső bürokrácia belépőjegyét váltott, pozíciója és az azzal járó jövedelem megtartására. Az MSZOSZ első, és most a második kongresszusát sem előzte meg a tisztségviselők alulról történő teljes körű választása. A menekültekkel való együttélésre próbálja felkészíteni a magyar társadalmat ez a tanácskozás – hangsúlyozta bevezetőjében Tóth Judit, a BM Menekültügyi Hivatalának helyettes vezetője azon a csütörtökön kezdődött kétnapos rendezvényen, amelyet az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága és a BM Menekültügyi Hivatala szervezett Budapesten, Menekültügyi a tömegtájékoztatóban és a közéletben címmel. A Népjóléti Minisztérium képviselője lehetségesnek tartotta, hogy a kormányzat a menekültügyben közreműködő szervezetek számára pénzalapot hozzon létre.

Közyűlés Szegeden

A városnak nem kell a Selye-hagyaték

Alapos napirendi vitával kezdte munkáját tegnap Szeged város közgyűlése. Már fél tizenegyre járt az idő, mikorra a képviselőknek sikerült megállapodniuk arról, hogy miről is tárgyalnak. *Koha Róbert*, a konzervatív frakció vezetője írásban hét kérdést intézett a polgármesterhez. Az elnök *dr. Lippai Pál* úgy döntött, hogy ezekre a gyűlés végén az interpellációk tárgyalásakor válaszol. (Lapzártakor az ülés még folyt, ezért a kérdésekről és a válaszokról holnap számolunk be.)

A napirendi témák – a közoktatási és közművelődési intézmények kapcsolata, a rendeletalkotási program, előterjesztések, interpellációk – közül az utóbbiaké volt a főszerep. A testület *Ványai Éva* alpolgármester előterjesztésére elfogadta *Gregor József*nek, a *Szegedi Nemzeti Színház opera tagozata vezetőjének lemondását*. (A tagozat vezetésével a színház igazgatója ideiglenesen *Molnár László* karmestert bízta meg.)

Juhász Antal (MSZMP) a megbízott jegyző fizetésemelésének ügyében tett előterjesztést. Emlékeztet, hogy *dr. Tóth László*t nem tudták a törvényben előírt kétharmados többséggel megválasztani; a konzervatív frakció kezdeményezésére azonban egyszerű többséggel megbízták a jegyzői teendőket ellátásával. A polgármester ezt törvényellenesnek ítélte, s ezért az 1991. január 1-jétől visszamenőleg adható 20 százalékos, majd a szeptember 1-jétől adható 15 százalékos béremelést a helyzet tisztázásáig nem adta meg neki. Ennek pótlására vonatkozott az előterjesztés. Juhász képviselő úr azzal érvelt, hogy a polgármester az apparátus többi tagjának megemelte bérét. *Lippai Pál* elmondta: az apparátus tagjainak bére a polgármester hatáskörébe tartozik, s ha most a közgyűlés eldönti a jegyző fizetésének felemelését, akkor elvonja tőle ezt a hatáskörét. *Szabó Ferenc*, a liberális frakció vezetője elmondta: törvényellenesnek tartják a döntést, ezért a szavazáskor tartózkodni fognak. A többiek azonban igennel voksoltak, ezért 28 igen és 16 tartózkodás mellett elfogadták a jegyző béremelését.

Egy másik előterjesztés a polgármester és az alpolgármesterek 25 százalékos költségterítésére vonatkozott. A polgármesterek bérét a törvény a miniszteri fizetéshez igazítja, s annak 30–80 százalékában állapítja meg. Mivel a miniszterek is kapnak költségterítést, ezért az önkormányzat vezetőinek is jár – érvelt *Piri József*. Jelentős ellenállás egyik részről sem volt. Egy liberális képviselő név szerinti szavazást kért, ennek során 32 igen, 5 nem, 7 tartózkodás mellett az önkormányzat elfogadta a költségterítést. (Nemmel szavazott többek között *Koha Róbert*, *Csapó Balázs*, *Szabó Béla* és *Kiss Lajos*, tartózkodott a három tisztségviselő és *Balogh László*.) Konstruktív vitát követően a testület elfogadta az idei költségvetési rendelet módosítását, majd értékelte a Somogyi Könyvtár vizsgálatára kiküldött bizottság jelentését. A névváltoztatási sorozat részeként a Gagarin Általános Iskolából Kolozsvári téri lett.

Az interpellációk és bejelentések között hangzott el, hogy az *újszegedi egyetemi körzet* régi gondja megoldódik: *enyhül a tömegközlekedési járművek zsúfoltsága*. A legnagyobb vita a Selye János Alapítvány által felajánlott könyv és folyóiratadomány sorsáról bontakozott ki. A tudósító számára nem világos: a felmerhetetlen tudománytörténeti értéket jelentő, 4-5 millió kötet folyóiratot és könyvet tartalmazó óceánúti gyűjtemény sorsáról miért nem nyújtott be *Ványai alpolgármesternő* olyan írásbeli előterjesztést, mely az érveket és ellenérveket felsorakoztatva valódi döntéshelyzetbe hozhatta volna a képviselőtestületet. Így az egymást követő felszólalásokból hevenyészett kép alakult ki. Kiderült: az adomány 80 %-a folyóirat, a kiadványok többsége angol nyelvű orvosi, orvosi biológiai szakirodalom. A 2700 köbméter papírnak kis töredékét jelenti a kb. 25 ezer kötetből álló Selye-hagyaték. Az Alapítványt irányító *Szabó professzorral* folytatott szóbeli megbeszélésekről nem készült hivatalos jegyzőkönyv, s a közgyűlés nem kapott világos helyzetjelentést arról, a kiadványok adományozója mit vállal a könyvtárnak szolgáló épület átadásának, az intézmény fenntartásának költségeiből. Így a testület 36 jelen lévő tagja közül 18 arra szavazott, hogy Szeged fejesse ki köszönetét az ajánlatért, de jelezze: nem tudja biztosítani a kiadványok méltó elhelyezését. A másik tábor elképzelése az volt, hogy dolgozzák ki, s küldjék el az adományozónak a város szempontjait tartalmazó szerződés tervezetét, melynek alapján a dél-alföldi egyetemi központ fogadni tudja az értékes szakirodalmat, közte a 80, rendszeresen érkező, friss tudományos folyóiratot. A kérdést a polgármester szavazata döntötte el. Szeged nem fogadja a Selye-hagyatékot is tartalmazó könyvtárat.

M. T.-Ú. I.

A miniszterek és a „tojásügy”

Az elmúlt egy hét során jüszözláv vadászgépek nem sértették meg a magyar légteret, ám megelőző céllal mégis 12 alkalommal kellett felszállniuk a Magyar Honvédség repülőgépeinek. Ezt Für Lajos honvédelmi miniszter jelentette be a csütörtöki kormányülésen, tájékoztatta a kabinet tagjait a magyar-jüszözláv határon történekről. Mint Juhász Judit kormányzóvivő elmondta: a honvédelmi miniszter a kormányülésen megerősítette, hogy a határ térségében állomásozó alakulatoknál továbbra is érvényben van a 24 órás szolgálat megerősítésére vonatkozó korábbi rendelkezés.

A kormányülés további eseményeiről beszámolva a szóvivő elmondta: a miniszterek megtárgyalták az adózás rendjéről szóló törvény módosítás tervezetét, valamint a

Magyar Tudományos Akadémiáról szóló törvényjavaslatot. Az adózással kapcsolatos módosítások lényegét úgy összegezte a szóvivő, hogy azok révén bővül a kötelező adatszolgáltatás köre, valamint szigorodnak az adócsalás esetén kiszabható szankciók. Új eleme továbbá a módosításnak, hogy kötelezővé teszi a vagyony nyilatkozat tételét.

A miniszterek körében szóba került a napok óta húzódo, úgynevezett „tojásügy” is. A földművelési tárca indítványára a kormány úgy foglalt állást, hogy amennyiben a közeli napokban nem szünik meg a spekulációs célzatú tojás hiány, illetve az árak nem csökkennek, úgy engedélyezik a tojásimportot.

Büntetőjogász az igazságtételről

Magyar vendetta?

– Az 1944. december 21. és 1990. május 2. közötti politikai okból nem üldözött gyilkosság, halált okozó súlyos testi sértés és hazaárulás tettese ismét bíróság elé állítható. A visszamenőleges igazságszolgáltatás mennyire általános a nemzetközi joggyakorlatban?

– Nem gyakori. Például Spanyolországban vagy Portugáliában, ahol a diktatúrától a demokrácia útjára léptek, a nyugalmat és jobbiztonságot amnesia kibocsátásával próbálták elérni, nem utólagos felelősségre vonással. A németekre hivatkoznak, hogy többször megváltoztatták az elévülés határidejét, de egyik esetben sem úgy, mint e magyar jogszabály. A németek a még le nem járt, a még be nem állt elévülési határidőt hosszabbították meg, nem pedig a már lejártat nyitották meg, évtizedek után. A német gyakorlat összeegyeztethető a jogállamiság gyakorlatával, a magyar megoldás viszont aggályos.

– A kelet-európai országok hasonló úton járnak. Lengyelországban például minden, politikai okból nem üldözött „sztálinista büntetett” elővehető, a Cseh és Szlovák Köztársaságban a feddhetlenségi törvény alapján bizonyos tisztségeket nem tölthetnek be az elmúlt rendszerben szerepet vállalók. Az igazságtétel ithoni megoldása szabályozza, a bűncselekmények mely köre tárgyalható újra, mégis magyar vendettaként emlegetik. A Zétényi-féle törvényt Alkotmánybíróság ütköznek tekintik, mert az alaptörvény kimondja: senkit nem lehet büntetni olyanért, ami az elkövetés idején nem volt bűncselekmény.

Az emberek józan igazságérzete azt követeli, hogy az előző rendszer veszteseit kárpótolják, bűnöseit pedig felelősségre vonják. Ez a kiindulópontja az igazságtételnek, melynek egyik szelete a Zétényi-Takács-törvény. A törvényt a Parlament elfogadta, de még nem érvényes, mivel nem írta alá sem a Ház elnöke, sem a köztársasági elnök. A jogszabályt – Göncz elnök kérésére – most az Alkotmánybíróság teszi nagytó alá. A törvénnyel kapcsolatos állásfoglalások többségében keverednek a szakmai és a politikai érvek. A büntetőjogász véleményére voltunk kíváncsiak, mikor dr. Nagy Ferenc kandidátust, a JATE docensét kérdeztük a Zétényi-Takács-törvényről.

– Ezt az elvet nem sérti a Zétényi-törvény, mert az abban kiemelt bűncselekmények az elkövetéskor is bűnnek számítottak.

– Az elévülés e tettek esetében Zétényi úr szerint nem érvényes, hiszen elkövetőiket politikai okból nem üldözték, azaz az elévülés nyugvásáról van szó.

– Ismert, hogy az elévülés büntethetőségi akadályt jelent: amennyiben a törvényben megjelölt időtartam eltelt, akkor az adott ügyben nem lehet az eljárást lefolytatni és a felelősségre vonást érvényesíteni. Az elévülés alapvetően jogbiztonsági kérdés. Tehát sem a társadalmat, sem az érintetteket nem lehet hosszú ideig bizonytalanságban tartani a tett és a felelősségre vonásokat illetően. Hosszú idő eltelté után a bizonyítékok esznek, a tanúk emlékezete elhalványul, így az államnak és az elkövetőnek egyaránt nehéz a bizonyítás. E törvény azonban nem az elévülés nyugvása intézményére épít. Egyszerűen arról van szó, hogy 1990. május 2-án ismét elkezdődik a már korábban, hosszú ideje elévült, említett három bűncselekmény büntethetősége. A büntető törvénykönyv egyébként az elévülés nyugvásának egyetlen esetét

„A spanyolok a jövőre bízták”

A rendszerváltás utáni jövőnk felvázolásakor a spanyol és a magyar út között a történészek párhuzamot vonnak. Ott volt igazságtétel? – kérdeztük *Anderle Ádámot*, a JATE egyetemi tanárát.

– Spanyolországban modell, s nem rendszerváltás volt. A megvalósítás filozófiájának lényegéhez tartozott, hogy a történelem tabu, így föl sem merülhetett a kártérítés, vagy más sérelem utólagos orvoslása. Például a francoista-rendszer embereivel nem „számoltak le”. Az államapparátus, a rendőrség, a katonaság, az állambiztonság állományát átvették, eltávolításkor legfeljebb a nyugdíjazás jöhetett szóba. Spanyolországban ma csak a sztálinista kommunisták követelnek „leszámolást”. A spanyol nagytőke nem engedte meg a kelet-európai értelemben vett „igazságtételt”, melyet például az ETA fegyveresen akart-akar megvalósítani, s ezért ma terroristának tekintik. A kérdéssel kapcsolatban érdemes Szűcs Jenő megállapítására is felhívni a figyelmet: Kelet-Európában a történelem különböző korszakaiban az igazságról beszéltek, ellenben Nyugat-Európában a szabadságról. Az igazságra, az igazságosságra való hivatkozás sokszor volt a diktatúrák a despotizmusok jellemzője, a cári birodalomtól Peronig.

Az igazságtételtől viszolyog a jogásztársadalom

Az igazságszolgáltatás szakemberei általában nem szívesen nyilatkoznak törvényekről, törvénytervezetekről, a véleményük iránt puhatózó kérdéseket azzal védik ki: nekünk a jog alkalmazása a dolgunk. Nem így történt az egyébként óriási társadalmi visszhangot kiváltó, a közelmúltban elfogadott Zétényi-Takács-féle törvény esetében. Közismertebb nevén az igazságtételről szóló törvény parlamenti vitájának idején a Magyar Bírák Egyesülete győri szervezete aláírásgyűjtési akciót kezdeményezett. Csatlakozásra hívták föl az ország valamennyi bíróját, hogy szakmai és lelkiismereti okokra hivatkozva ne vegyenek részt a Zétényi-Takács-féle törvény alapján indított büntető ügyek tárgyalásában. Az akciót a parlamenti vitához való hozzászólásnak szánták.

Több Csongrád megyei bírót is megkérdeztünk, tud-e a győri kezdeményezésről, s mi a véleménye róla. A bírák hallottak az aláírásgyűjtésről, ám elmondásuk szerint kezűkhöz nem jutott az ív. *Fedor Attila*, a bíróság elnöke közölte, nincs tudomása arról, hogy a megyei bírói karból valaki aláírta-e. Az elnök úgy tapasztalja, a jogásztársadalom általában viszolyog ettől a törvénytől.

Egyébként a bírói egyesület elnöksége egy hét múlva kibővített ülést tart, amelynek témája az igazságtételi törvény lesz. Ezen az értekezleten nem az egyéni véleményt, hanem a megyei büntető bírákkal egyeztetett, a velük közösen kialakított álláspontra fogom képviselni, nyilatkozta lapunknak *Fedor Attila*. Rájuk vár ugyanis a törvény némely rendelkezéseinek alkalmazása, a kihirdetés után. A helyi, szegedi álláspont kialakítása érdekében a jövő hét elején ülnek össze az érintett bírák.

vádolható.

– Főként a pszichikai bűnsegéd megítélése lehet problematikus, azé, aki hallott, tudott a tettről, s úgymond hallgatóláskori támogatásával realizálták a cselekményt. Elvileg az is felelősségre vonható, aki ilyen pszichés módon nyújtott segítséget. További gond, hogy a törvény szövege egyaránt utal az elkövetéskor és a most hatályos jogszabályra, így kérdés: a bíróság melyik alapján járjon el.

– A törvény módosítja a Btk-t. Illeszkedik a hatályos jogszabály szövegébe?

– Nem, mert például ütközik a Btk 2. paragrafusával, ami kimondja az elbíráláskori törvény visszaható hatályának tilalmát, mely alól csak akkor van kivétel, ha enyhébben bírálja el a tettet az utólag hozott jogszabály. Nemzetközileg elfogadott jogelv, hogy új büntető törvénykönyv szerint elbírálni a régít csak akkor lehet, ha nem bűncselekmény az a tett vagy enyhébben bírálható el.

– Az eljárás hivatalból vagy feljelentés alapján indítható meg. Félő, hogy „jó magyar szokás” szerint megindul a feljelentés.

– Igen, s az érintettekre rásütik a bélyeget az ismert anekdota, „volt egy kabátlopási ügye” mintájára.

– Jogállami eszközökkel lehet-e kezelni a nem jogállami keretekben lezajlott történelem?

– A jogállam nem teheti azt, amit maga is elítél. Az alkotmányjogi felülvizsgálat egyik kiindulópontja a jogállami elvekre, követelményekre való hivatkozás. Tehát egy probléma törvényi szintű szabályozása önmagában nem jelenti azt, hogy jogállami megoldás született.

ÚJSZÁSI ILONA